یادداشت

بازتعریف اقتصاد فرانفتی در دولت دوازدهم

علی قنبری
عضو هیئت علمی
دانشگاه تربیت مدرس

● فروافتادن ناخواسته اقتصاد ایران در زمینه تحریم‌های همه‌جانبه، تجربه بی‌بدیلی را برای اقتصاد ایران رقم زده است که این تجربه شامل مدیریت و گرداندن اقتصاد و کشور بدون اتکا به درآمدهای نفتی است. اقتصاد فرانفتی از دید بسیاری، فقط به کاهش سهم نفت در بودجه‌های عمومی و افزایش سهم درآمدهای مالیاتی محدود می‌شود؛ درحالی‌که این موضوع تنها یکی از ابعاد اقتصاد غیرنفتی است و سایر ابعاد فرانفتی‌شدن اقتصاد یعنی افزایش ارزش افزوده بخش‌های غیرمبادلاتی اقتصاد است. بخش‌های غیرمبادلاتی اقتصاد عمدتا شامل ورود منابع انسانی و سرمایه انسانی به‌عنوان مهم‌ترین سرمایه به بخش تولید است و در دل خود افزایش بهره‌وری را نیز پوشش می‌دهد. در برنامه ششم توسعه هدف کمی برای بهره‌وری مشخص شده است، هدفی کمی، بدون اینکه چگونگی تحقق افزایش بهره‌وری نیروی انسانی و زمینه‌های لازم برای ارتقای بهره‌وری نیروی انسانی مورد اشاره قرار گرفته باشد. فرانفتی‌شدن اقتصاد ایران، امروز در گرو تدوین یک برنامه عملیاتی و متمرکز بر نیروی انسانی است؛ در غیراین‌صورت با بهبود درآمدهای نفتی، برنامه‌های بودجه سالانه، برنامه پنج‌ساله توسعه و چشم‌انداز به اولویت‌های بعدی دولت بدل شده و اقتصاد به مسیر نفتی خود بازگشته و بروز نشانه‌های بیماری هلندی ادامه خواهد یافت.

محدودکردن اقتصاد غیرنفتی به افزایش مالیات‌ها در حالی رخ می‌دهد که اقتصاد ایران از ظرفیت‌های بالقوه زیادی برخوردار است و کشور به‌راحتی امکان داشتن یک اقتصاد فرانفتی را داراست. برای تحقق اقتصاد فرانفتی، باید به شناسایی ظرفیت‌های این اقتصاد پرداخت که یکی از مهم‌ترین آنها، تعداد بسیار بالای تحصیل‌کردگان است. ایران جزء پنج کشور برتر دنیا در نرخ آموزش مهندس در هر سال است که این موضوع می‌تواند قدرت بالای آموزش عالی ایران را به یکی از محورهای توسعه آن تبدیل کند. براساس مطالعه مکنزی و گزارش این نهاد از وضعیت پیش‌بینی رشد اقتصادی برای ایران، پنج محور مهم رشد و توسعه برای اقتصاد ایران وجود دارد که بارها به آنها در کنار سایر عوامل رشد اقتصادی اشاره شده است؛

اما این اشاره‌های گذرا، جز کاهش و تقلیل ارزش واقعی موضوع، کمکی نمی‌کند تا زمانی که یک برنامه جامع با محوریت بخش‌های پیشران اقتصاد حاکم و غالب بر اقتصاد کشور نشود اقتصاد فرانفت برای اقتصاد ایران رقم نخواهد خورد. مشکل اصلی پرگویی و نبود عمل‌گرایی به محورهای غیرنفتی توسعه و مشکلات نهادی است. بانک جهانی نیز در آوریل ۲۰۱۷، چالش دولت دوازدهم را محور قراردادن بخش غیرنفتی و اصلاحات ساختاری و نهادی در اقتصاد ایران دانسته بود؛ اما اقتصاد فرانفت، ماورای گفته‌ها و کلمات چیست و چگونه می‌توان برنامه اقتصادی دولت دوازدهم را فرانفتی تعریف کرد؛ به‌گونه‌ای که پس از تورم تک‌رقمی، دکتر روحانی بتواند اقتصاد فرانفتی را نیز در حافظه و تاریخ اقتصاد ایران ثبت کند.

آنچه نیازمند گذار از اقتصاد نفتی است، در تدوین بسته و برنامه کلان نیست؛ بلکه باید با محورهای خاص و تعریف طرح‌های خاص دنبال شود. البته باید توجه داشت که تجربه تعریف طرح و پروژه خاص در کشور وجود دارد؛ اما پروژه‌های مذکور با ضعف جدی در ابعاد نظارتی روبه‌رو بوده‌اند و نتوانسته‌اند خروجی لازم را داشته باشند. تقویت بعد نظارتی یکی از زیرمجموعه‌های اصلاح ساختاری است. توالی سه‌ساله نام‌گذاری اقتصاد مقاومتی، معناهای زیادی برای اقتصاد ایران دارد که باید محور شعارها و برنامه‌های اعلامی از سوی کاندیداهای انتخاباتی باشد و لزوم شرایط مقاوم‌سازی را بیش‌ازپیش جدی می‌کند. لزوم بهره‌گیری از دانشگاه‌ها در تدوین طرح جامع و ملی اشتغال، ضمن تحقق درون‌گرایی اقتصاد می‌تواند هم‌زمان رشد بهره‌وری و اشتغال مبتنی بر دانش را به بار آورد. اشتغال و تولید در گرو تحریک واقعی بخش عرضه است؛ به‌همین‌دلیل دولت یازدهم برای اقتصاد ایران در چند سال اخیر یکی از نورمتیوترین شرایط سیاستی و سیاست‌گذاری را تجویز کرده است؛ اما بسته‌های سیاستی کلان در بلندمدت جواب‌گو هستند و نمی‌توان برای به‌دست‌آوردن رشد اقتصادی شتابان و برآوردن مطالبات مردم از دولت دوازدهم به این نوع سیاست‌ها رجوع کرد؛ بلکه باید به دنبال تدوین طرح‌ها و پروژه‌های ملی با الگوبرداری از تجربه کشورها و اقتصادهای نوظهور بود.

مسکن مهر؛ فرصت‌ها و چالش‌ها

غزال راهب . رئیس پژوهشکده معماری و شهرسازی مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی

عکس: مهر

با گسترش شهرنشینی در ایران و مهاجرت گسترده از روستا به شهر، تغییر الگوی سکونت از خانواده‌های گسترده به خانوارهای مستقل و همچنین رشد جمعیت و افزایش جمعیت جوان در دهه اخیر، تأمین مسکن از نیازهای اصلی خانوارها در ایران بوده است. در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی، مشکل تأمین مسکن گروه‌های کم‌درآمد همواره از مسائل اساسی دولت‌ها بوده و به این منظور سیاست‌های مختلفی مانند واگذاری زمین دولتی، فروش متری مسکن، واگذاری مسکن به صورت اجاره به شرط تملیک، حمایت از انبوه‌سازان، حمایت از مسکن اجاره‌ای، واگذاری حق بهره‌برداری از زمین به کار گرفته شده است. طرح مسکن مهر گسترده‌ترین برنامه ساخت و عرضه متمرکز مسکن در صد سال اخیر کشور است که از سال ۱۳۸۶ با هدف احداث ۱.۵ میلیون واحد مسکونی و افزایش آن به حدود دومیلیون‌و ۳۰۰ هزار واحد کلید خورد و از این تعداد به دومیلیون‌و ۲۲۱ هزار واحد، تسهیلات بانکی پرداخت شد. این طرح را می‌توان به‌عنوان یک چرخش ساختاری در سیاست‌گذاری و تمرکز بر هدف تأمین واحدهای مسکونی ملکی برای گروه‌های کم‌درآمد قلمداد کرد که فرصت‌های بی‌شماری را برای تأمین مسکن در اختیار دولت قرار می‌داد. نوشتار حاضر که حاصل جمع‌بندی نظرات کارگروه تخصصی در مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی درباره موضع در زمینه‌های شهرسازی، معماری، برنامه‌ریزی مسکن، فن ساختمان و مطالعات اقتصادی و اجتماعی بوده است، بر آن است که ضمن ارائه گزارشی مختصر از طرح مسکن مهر، به ارائه یک برش تحلیلی از برنامه‌ها و اقدامات این طرح بپردازد. پیش از ورود به بحث، لازم است که مروری مختصر بر پیشرفت طرح در دولت‌های نهم، دهم و یازدهم داشته باشیم:

الف. پیشرفت طرح مسکن مهر تا پایان دولت دهم

● تعداد کل واحدهای مسکن مهر در سطح کشور براساس آمار ثبت‌شده در سامانه مسکن مهر در ابتدای بهمن ۱۳۹۲ در حدود دومیلیون‌و ۵۵ هزار واحد است. در ابتدای بهمن ۱۳۹۲ تنها ۲۳ درصد از کل واحدهای مسکونی در حال ساخت طرح مسکن مهر بدون احتساب قراردادهای خود مالکان به اتمام رسیده است. این نسبت در شهرهای بالای ۲۵ هزار نفر حدود ۲۰ درصد، در شهرهای زیر ۲۵ هزار نفر حدود دو درصد و در شهرهای جدید سه درصد بوده است. ● تا سال ۱۳۹۲ نزدیک به نیمی از واحدهای مسکن مهر فاقد تأسیسات زیربنایی چهارگانه بودند. ● به طور متوسط ۱۷ درصد از کل واحدهای روبنایی برنامه‌ریزی‌شده تا مهر ۱۳۹۲ طبق این آمار، به بهره‌برداری رسیده که سهم مساجد از بقیه بیشتر است.

ب. پیشرفت طرح مسکن مهر در دولت یازدهم

درحال‌حاضر پروژه‌های طرح مسکن مهر به صورت کلی دارای ۹۶.۳ درصد پیشرفت فیزیکی است و تا اردیبهشت ۱۳۹۶ از مجموع حدود ۲.۳ میلیون واحد تعهدشده، ساخت یک‌میلیون‌و ۹۳۶ هزار واحد به اتمام رسیده و از آن تعداد بیش از یک‌میلیون‌و ۸۳۰ هزار واحد افتتاح شده است. با تحویل بیش از یک‌میلیون‌و ۸۰۰ هزار واحد به متقاضیان، از کل واحدهای در دست احداث مسکن مهر ۲۷۴ هزار واحد نیمه‌تمام باقی مانده است. از این تعداد: ● ۱۱۱ هزار واحد به دلیل نیازسنجی دقیق نشدن، انتخاب اشتباه مکان ساخت، دوری از مراکز خدماتی و هزینه‌های بالای تأمین خدمات، فاقد متقاضی یا دارای متقاضی غیرمؤثر هستند. ● تعداد ۱۲۵ هزار واحد نیز با پیشرفت فیزیکی ۷۴ درصد (حدود ۷۰ درصد آنها در مرحله نازک‌کاری قرار دارند) تا پایان سال جاری تکمیل خواهد شد. بدیهی است که بهره‌برداری از واحدهای به‌اتمام‌رسیده مشروط به تکمیل آماده‌سازی و تأمین خدمات زیربنایی است. درحال‌حاضر، به ترتیب، ۱۲ درصد، ۲۳ درصد، ۱۲ درصد و ۳۵ درصد واحدهای واردشده به مرحله نازک‌کاری فاقد خدمات آب، فاضلاب، برق و گاز هستند.

در ادامه، تحلیل اجمالی از این طرح با هدف بررسی «میزان استفاده از فرصت‌های پیش‌رو و ارزیابی برنامه‌ریزی» در زمینه‌های برنامه‌ریزی تأمین مسکن و مدیریت کالبدی- فضایی راهبردها و سیاست‌های حاکم بر طرح و التزام به آن (در مواردی نظیر هماهنگی با طرح جامع مسکن و برنامه‌های توسعه، تأمین سرانه‌های کاربری‌های شهری، الگوی زندگی ایرانی-اسلامی و سیمای محیط، بهینه‌سازی مصرف انرژی در ساختمان، ارتقای فن ساخت با استفاده از فناوری‌های نوین و صنعتی‌سازی، ترویج، نوآوری و افزایش مهارت‌های ساخت) و همچنین تحلیل اجتماعی و اقتصادی ارائه شده است.

۱-مکان‌یابی صحیح نکردن که شمار درخورتوجهی از پروژه‌ها با آن مواجه هستند، مشکلات زیر را با خود به همراه داشته است: ● ساخت‌وساز در حریم با وجود حاشیه‌نشینی گسترده در اطراف شهرها یا وجود بافت‌های فرسوده گسترده در میانه شهر؛ طرح حاضر می‌توانست فرصت بی‌بدیلی را برای احیای بافت‌های مذکور از طریق توسعه میان‌بافتی فراهم آورد؛ درحال‌حاضر در بسیاری موارد، در فاصله میان مکان احداث پروژه و محدوده ساخت‌وساز شهری فرصتی برای گسترش سکونتگاه‌های خودرو فراهم شده است. ● ایجاد ظرفیت جدید ساخت‌وساز در فضای مابین محدوده ساخته‌شده شهر و پروژه‌های مسکن مهر ساخته شده که اغلب به دلیل افزایش محدوده شهری به وسعت شهر افزوده شده و در موارد بسیاری، بدون احتساب جمعیت‌پذیری شهرها سکونت در آن شکل می‌گیرد. علاوه‌برآن، چنین رویکردی موجبات پراکنده‌رویی در بافت را فراهم می‌آورد. ● نبود مطالعات ژئوتکنیکی و ساخت پروژه در زمین نامناسب از نظر جنس خاک و گسل‌های موجود در منطقه که نمونه‌های متعددی از آن گزارش شده است؛ نظیر ساخت‌وساز در زمین گود و زراعی و پاره‌ای موارد باتلاقی بدون درنظرگرفتن مسائل فنی و شیب طبیعی زمین که اجرای پروژه را با مشکلات عدیده و صرف هزینه‌های زیرساختی همراه کرده است. ● ساخت‌وساز در زمین‌های کشاورزی ● نبود امکان یا هزینه بالای تأمین خدمات زیربنایی درحالی‌که براساس بند (د) تبصره شش قانون بودجه سال ۱۳۸۶ تصریح شده که واگذاری زمین فاقد امکانات زیربنایی ممنوع است. ● مشکلات زیست‌محیطی از جمله ورود آب‌های آلوده به آب‌های زیرزمینی به علت پیش‌بینی‌نکردن شبکه فاضلاب. ● نبود توسعه حمل‌ونقل‌محور، دوری از مراکز خدماتی شهری و پیش‌بینی‌نکردن وسیله نقلیه برای آمدوشد. ● جداسازی طبقات اجتماعی و دورکردن قشر محروم از خدمات شهری که حق همه شهروندان است.

۲- برنامه‌ریزی تأمین مسکن بدون هماهنگی با طرح جامع مسکن و برنامه‌های توسعه، مسائل زیر را با خود به همراه داشته است: ● تعداد کل واحدهای مسکن مهر در غالب استان‌های کشور بیش از نیاز و بدون توجه به طرح جامع مسکن برآورد شده بوده و به عبارت دیگر در این استان‌ها مازاد واحد مسکونی وجود دارد. تبدیل پروژه‌های مسکن مهر به خانه دوم و همچنین ثبت‌نام از شهرهای دیگر در برخی پروژه‌ها از عواقب هدف‌گذاری صحیح نکردن مخاطبان است که موجب می‌شود با وجود سرمایه درخورتوجهی که به این طرح اختصاص می‌یابد، مشکل تأمین مسکن اقشار کم‌درآمد همچنان به قوت خود باقی بماند. ● در سال‌های انتهایی دولت دهم قیمت مسکن با جهش درخورتوجهی مواجه شد و بخش زیادی از خانوارهای موجود در دهک‌های یک تا سه، خارج از دایره شمول این طرح قرار گرفتند و طرح مسکن مهر نتوانست مسئله تأمین مسکن گروه‌های کم‌درآمد را حل کند. میزان تسهیلات اعطایی در تهران در سال ۱۳۸۴ به طور متوسط ۵۶ درصد از ارزش کل یک واحد ۷۵ متری را پوشش می‌داد که این رقم در سال ۱۳۸۶ به ۲۷ درصد رسید.

۳- براساس برنامه‌ریزی انجام‌شده، مسکن مهر پیشگام تغییر سبک زندگی برای دو میلیون خانواده ایرانی بود! بی‌توجهی به سبک زندگی و الگوهای معماری ایرانی و اسلامی، به‌ویژه در شهرهای میانی و کوچک به‌طوری‌که بسیاری از ساکنان این شهرها سکونت در خانه‌های مستقل یک تا دو واحدی خود را که در بافت‌های فرسوده و بدون بسیاری از خدمات و تسهیلات قرار دارد، به زندگی در ساختمان‌های آپارتمانی ترجیح می‌دهند. در این راستا، بسیاری از فرصت‌هایی که می‌توانست از سرمایه اجتماعی و مشارکت مردم هر محل در ساخت‌وساز بهره برده و سرمایه‌گذاری در تأمین مسکن را با بهسازی بافت‌های فرسوده همراه کند، از دست رفته است.

۴- فرصت ایجادشده در پروژه مسکن مهر و اعتبار کلانی که دولت صرف آن کرد و بخش عمده‌ای از تورم ایجادشده در کشور ناشی از آن بود، می‌توانست فرصت مغتنمی برای افزایش مهارت‌های شغلی و اشتغال‌زایی و همچنین ارتقای صنعت ساختمان در کشور از نظر فنی تلقی شود؛ درحالی‌که: ● با وجود اختصاص ۲۰ میلیارد تومان در سند بودجه سال ۱۳۸۶ به آموزش فنی و حرفه‌ای و تربیت نیروی ماهر برای مسکن مهر که فرصتی بی‌سابقه و تکرارنشدنی بود، همچنان مشکل اصل صنعت ساختمان، نبود نیروی فنی و تکنیسین متخصص است. ● با وجود سرمایه‌گذاری‌ها و حمایت‌های گسترده دولتی که از صنعتی‌سازی و ورود کارخانه‌های تولید سیستم‌های ساختمانی نوین به کشور پیش‌بینی شده بود، توفیق صنعتی‌سازی در پروژه مسکن مهر کمتر از ۳۰ درصد گزارش شده است و این در حالی است که شاخص‌هایی بسیار اولیه برای صنعتی‌سازی محسوب‌کردن ساختمان و اختصاص وام بیشتر به آن در نظر گرفته شده بود. همچنین فناوری‌های واردشده به‌ندرت توانستند صنعت پویا و اشتغال پایدار را در ساختمان‌سازی کشور ایجاد کرده و مورد توجه حرفه‌مندان قرار گیرند. دلیل اصلی آن، تطابق‌نداشتن فناوری‌های واردشده با نیاز صنعت ساختمان ایران و همچنین، قدیمی‌بودن بسیاری از تکنولوژی‌های وارداتی و تطابق‌نداشتن آن با شاخص‌های زیست‌محیطی بوده‌اند. ● در سال‌هایی که اصلاح الگوی مصرف انرژی نام‌گذاری شده بود، رعایت اصول اولیه بهینه‌سازی مصرف انرژی در ساختمان می‌توانست چنانچه متوسط زیربنای واحد مسکونی مسکن مهر ۷۵ مترمربع در نظر گرفته شود، ۲۰۵۴۸۴۸ واحد مسکونی، زیربنای تقریبی ۱۵۴۱۱۳۶۰۰ مترمربع را به خود اختصاص دهد. رعایت اصول اولیه کاهش مصرف انرژی نظیر عایق‌کاری پوسته خارجی ساختمان، می‌توانست حداقل کاهش ۴۰ درصد مصرف انرژی برای هر مترمربع را به دنبال داشته باشد که کاهش هزینه‌های زیست‌محیطی و آلودگی‌های مرتبط را نیز باید به آن افزود. متأسفانه این فرصت با بی‌توجهی به این اصول از دست رفت و ساختمان‌هایی بدون اعتنا به موضوع مصرف انرژی و مسائل زیست‌محیطی به متقاضیان تحویل داده شد.

۵- درحالی‌که پرداختن به وضعیت زندگی محرومان و حاشیه‌نشینان همواره از دغدغه‌های اصلی همه مسئولان بوده است و این طرح با هدف حمایت از محرومان شکل گرفت، شاهد مواردی به شرح زیر در اجرای این طرح هستیم: ● در اجرای طرح مسکن مهر اجرای قوانین برنامه چهارم و پنجم در حوزه‌های مختلف کنار گذاشته شد و فقط حدود ۲۰۰ هزار واحد مسکونی در بافت‌های فرسوده شهری (کمتر از ۱۰ درصد) از تسهیلات مسکن مهر استفاده کرده‌اند. ● در سال‌های انتهایی دولت دهم قیمت مسکن با جهش درخورتوجهی مواجه شد و بخش زیادی از خانوارهای موجود در دهک‌های یک تا سه، خارج از دایره شمول این طرح قرار گرفتند و طرح مسکن مهر نتوانست مسئله تأمین مسکن گروه‌های کم‌درآمد را حل کند. میزان تسهیلات اعطایی در تهران در سال ۱۳۸۴ به طور متوسط ۵۶ درصد از ارزش کل یک واحد ۷۵ متری را پوشش می‌داد که این رقم در سال ۱۳۸۶ به ۲۷ درصد رسید. ● مکان‌یابی این طرح در حاشیه شهرها و گاه در فصل‌هایی بیش از ۲۰ کیلومتر از کانون‌های زندگی شهری جداسازی طبقات اجتماعی، ایجاد تمایز فضایی و هویتی و دورکردن قشر محروم از خدمات شهری را فراهم آورد که حق همه شهروندان است. ● تراکم بیش از اندازه و کاهش سرانه فضای باز و دیگر کاربری‌های خدماتی به حدود نصف حداقل استاندارد، قرارگیری بلوک‌های شهری فشرده با فاصله‌ای نزدیک که سایه‌اندازی و اشراف گسترده واحدها بر روی یکدیگر را فراهم می‌آورد، قشر محروم جامعه را به جرم توان اقتصادی پایین، محکوم به زندگی در سکونتگاه‌هایی فاقد حداقل امکانات زیست‌پذیری کرده است. فقط برای جبران کسری فضاهای خدماتی در کل اراضی، لازم بود که ۱۲هزارو ۲۹۰ هکتار زمین به ایجاد کاربری‌ها اختصاص یابد. ● افزایش آسیب‌های اجتماعی در مساکن مهر و بحران امنیت از مهم‌ترین چالش‌های زندگی در مسکن مهر بوده است. ● سرانه فضای آموزشی در نظر گرفته‌شده در این پروژه در مرحله طراحی که تا پایان دولت دهم حدود ۱۷ درصد آن عملیاتی شد، کمتر از نیمی از حداقل استانداردی است که در شورای‌عالی معماری و شهرسازی برای پروژه‌های مسکن مهر به تصویب رسیده بود. فرزندان این سرزمین که در این خانه‌ها ساکن شده‌اند، گاه برای دسترسی به اولین مدرسه باید کیلومترها راه، بدون هیچ‌گونه پیش‌بینی حمل‌ونقل عمومی و امنیت دسترسی بپیمایند.

۶- تورم و به دنبال آن رکود ایجادشده در کشور را نباید بی‌ارتباط با این طرح تلقی کرد: ● در اجرای طرح مسکن مهر حجم عظیمی از تسهیلات برای پروژه در نظر گرفته شد؛ به‌طوری‌که در سال ۱۳۸۹، تسهیلات پرداختی به بخش مسکن حدود ۴۸ درصد از پایه پولی کشور را تشکیل می‌داد. این حجم عظیم از سرمایه‌گذاری، موجب شتاب‌گرفتن تورم در کشور شد؛ به‌گونه‌ای‌که فشار نقدینگی ناشی از سرمایه‌گذاری در طرح مسکن مهر در کنار سایر عوامل موجبات افزایش تورم را فراهم آورد. سرمایه‌گذاری در بخش مسکن در کشورهای درحال‌توسعه نباید کمتر از سه درصد و بیشتر از هشت درصد تولید ناخالص ملی باشد؛ چراکه فعالیت سایر بخش‌های اقتصادی را تحت‌الشعاع قرار خواهد داد. ● درحالی‌که طرح مسکن مهر در حال بهره‌برداری بود، انتظار بر آن بود که باعث کاهش قیمت مسکن شود؛ اما آنچه مشاهده شد، افزایش قیمت مسکن در سال‌های ابتدایی اجرای طرح بوده است؛ بنابراین صنایع وابسته به بخش مسکن اقدام به سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های مرتبط کردند. از سال ۱۳۹۲ که بخش مسکن وارد رکود شد، هم‌زمان بخش‌ها و صنایع وابسته نیز وارد رکود شدند؛ بنابراین بخش اعظمی از تسهیلات بانکی تبدیل به مطالبات غیرقابل وصول شد و بانک‌ها نیز بدهکار شدند. حجم بالای سرمایه‌گذاری در بخش مسکن و نبود امکان وصول مطالبات به وسیله بانک‌ها باعث تنگنای مالی در پرداخت تسهیلات بانکی به سایر فعالیت‌های اقتصادی شد که ممکن بود سرمایه‌گذاری در سایر صنایع و فعالیت‌های اقتصادی، سودآوری بیشتری برای اقتصاد ایران داشته باشد.

خبر ویژه

براساس مجمع عمومی شرکت همکاران سیستم مشخص شد

رشد ۴۰ درصدی سود خالص تلفیقی

● در مجمع عمومی سال ۱۳۹۵ شرکت همکاران سیستم، مهدی امیری؛ مدیرعامل این شرکت از تحقق ۱۱۰درصدی بودجه مصوب و رشد ۴۰درصدی سود خالص تلفیقی خبر داد. این مجمع با حضور ۹۱.۶درصد از سهام‌داران، نمایندگان سازمان بورس و موسسه حسابرسی نوین نگر مانا برگزار شد، و ضمن توزیع ۳۰ تومان سود نقدی به ازای هر سهم، اعلام شد این سود پنج روز کاری پس از مجمع، از طریق شعب بانک ملت قابل دریافت است.مهدی امیری؛ مدیرعامل همکاران سیستم با اشاره به رشد ۴۵درصدی درآمد حاصل از فروش «راهکاران» در بازار شرکت‌های متوسط و بزرگ، اعلام کرد که تعداد مشتریان این ERP بومی، از مرز دوهزار مشتری گذشته است. هم‌چنین شرکت، رشد ۲۶درصدی در بازار شرکت‌های کوچک و اصناف را شاهد بوده است؛ اکنون نرم‌افزار سپیدار در این بازار به نیاز بیش از ۱۷هزار مشتری در شرکت‌های متنوع بازرگانی، پیمانکاری، تولیدی و خدماتی پاسخ می‌دهد.امیری در ادامه به ارائه موفق نخستین ERP مبتنی بر رایانش ابری در ایران با نام «راهکاران ابری» اشاره کرد که متناسب با فرایندها، نیازها و توان مالی شرکت‌های متوسط به بازار عرضه می‌شود.مدیرعامل همکاران سیستم هم‌چنین از خرید نرم‌افزار سهام شرکت فصل رایانه خبر داد. او با اشاره به اینکه سرمایه‌گذاری در فعالیت نرم‌افزاری شرکت‌های دیگر و متناسب‌سازی آن با مجموعه راهکاران، حلقه ارائه خدمات نرم‌افزاری برای مشتریان را کامل‌تر می‌کند، گفت: «با بهره‌گیری از این مدل در سال جاری و سال‌های آینده، توسعه بازار و فعالیت‌های همکاران سیستم را با شتاب بیشتری دنبال خواهیم کرد».